

Mitchell, George E., Schmitz, Hans Peter & Bruno-van Vijfeijken, Tosca, 2020. *Between Power and Irrelevance: The Future of Transnational NGOs*. New York: Oxford University Press.

Anmälan av Rickard Söder

Utgångspunkten i *Between Power and Irrelevance* är lika tydligt skildrad som kärnfull. Bland det författarna på en övergripande nivå kallar transnationella icke-statliga organisationer, och främst innefattar väletablerade organisationer i Nordamerika och Västeuropa, syns en ökad diskrepans mellan ursprungliga identiteter och strävan efter organisatorisk tillväxt liksom hållbar förändring. Organisationers faktiska verksamhet tycks inte motsvara de ideal och målsättningar som numera präglar den icke-statliga sektorn. Forskare har tidigare diskuterat relaterade spänningar och problem, men få har förklarat deras bakomliggande orsaker. George E. Mitchell, Hans Peter Schmitz och Tosca Bruno-van Vijfeijken tar sig emellertid an denna fråga och hävdar att den institutionella och normativa struktur, eller så kallade arkitektur, som definierar den transnationella icke-statliga sektorn är orsak till många av de utmaningar och begränsningar den står inför.

Boken beskrivs som slutprodukten av ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt om transnationella icke-statliga organisationer som inleddes redan 2003 vid Maxwell School of Citizenship and Public Affairs vid Syracuse University. Initiativet byggde enligt egen utsago på en integrerad ansats till forskning, undervisning och rådgivning med fokus på att förstå praktikers egna upplevelser och erfarenheter. Bland projektets bidrag återfinns kvalitativa och kvantitativa intervjubaserade databaser, publikationer av olika typer, en rad initiativ för utveckling av icke-statliga organisationers verksamheter, rådgivande uppdrag till bland andra Oxfam, Amnesty och CARE liksom samarbeten med andra forskningscenter och institut. Resultat och erfarenheter från dessa ligger i sin tur till grund för de slutsatser och argument som framförs i *Between Power and Irrelevance*.

Mitchell, Schmitz och Bruno-van Vijfeijken betraktar transnationella icke-statliga organisationer som konventionella inrättningar snarare än sociala rörelser eller nätverk av aktivister och utforskar deras kvaliteter därefter. Icke-statliga organisationer har en betydelsefull, om än mindre formell, roll i internationell politik. De är involverade i såväl beslutsprocesser som implementering

av åtgärder och har visat sig kunna påverka hur frågor framställs och uppfattas. Författarna tillskriver dessa organisationer en unik roll i det politiska systemet och sätter stort hopp till dem i hanteringen av samtida sociala och politiska utmaningar.

Boken består av fyra tematiska delar. I den första delen (kapitel ett) beskrivs den situation transnationella icke-statliga organisationer nu befinner sig i. Den så kallade guldåldern för transnationella icke-statliga organisationer, under 1980- och 1990-tal när sektorn kraftigt expanderade och flera organisationer åstadkom betydande förändringar, är förbi. Istället har sektorns legitimitet börjat ifrågasättas, bland annat på grund av betvivlad effektivitet och representation. Därtill har det på kort tid skett stora förändringar i organisationernas operationella miljö, inte minst till följd av geopolitiska skiften och ökad komplexitet. För att hantera dessa utmaningar har flera transnationella icke-statliga organisationer inlett strukturella och strategiska förändringar. Enligt Mitchell, Schmitz och Bruno-van Vijfeijken har större aktörer exempelvis frångått traditionella förhållningssätt om välgörenhet för att istället prata om och arbeta för långsiktig hållbar förändring. Sådana ansträngningar hämmas dock av den institutionella och normativa miljö som transnationella icke-statliga organisationer är del av.

I bokens andra del (kapitel två till fem) behandlas i tur och ordning transnationella icke-statliga organisationers så kallade själ, makt, strategier och legitimitet. Där klargörs viktiga aspekter för att förstå de förändringar organisationerna står inför. I kapitel två som är särskilt betydelsefullt för bokens argument diskuteras transnationella icke-statliga organisationers själ och författarna presenterar en förklaring till tidigare nämnda organisatoriska och sektoriella spänningar. De anser, i korthet, att transnationella icke-statliga organisationer i sin institutionella form verkar i en kontext präglad av välgörenhet och filantropi där aktörer inte förväntas eller gynnas av att adressera de faktiska orsakerna till sociala problem.

Denna arkitektur begränsar inte bara transnationella icke-statliga organisationers förmåga att uppfylla löften om hållbara förändringar, alltså klyftan mellan ord och handling, utan förhindrar också andra reformer som är nödvändiga för deras legitimitet och fortsatta relevans.

I den tredje delen (kapitel sex till elva) diskuteras potentiella lösningar på dessa problem. Exempelvis beskrivs hur ny teknologi, organisatorisk förnyelse, ledarskap och olika typer av samarbeten kan användas för att hantera de utmaningar den transnationella icke-statliga sektorn nu står inför. Relaterade åtgärder har redan genomförts av flera organisationer men behöver bli mer ändamålsenliga för att få önskad effekt.

Slutligen, i bokens fjärde del (kapitel tolv), sammanfattas författarnas tes och argument. Där framhålls återigen hur den transnationella icke-statliga sektorns institutionella och normativa struktur baserad på konventionella idéer om välgörenhet och filantropi hämmar aktörers utveckling och i

förlängningen äventyrar hanteringen av sociala och politiska kriser runtom i världen. För att sektorn fullt ut ska kunna anpassa sig till sam- och framtiden krävs ansträngningar från såväl transnationella icke-statliga organisationer och bidragsgivare som stater och politiska inrättningar. Tänkbara åtgärder bland de förstnämnda inkluderar utöver förändringar i organisation och ledarskap vad Mitchell, Schmitz och Bruno-van Vijfeijken beskriver som samlade insatser för en ny normativ och strukturell arkitektur. Transnationella icke-statliga organisationer behöver överbrygga motsättningar inom sektorn och gemensamt ta kontroll över sitt öde. Ett första steg i den riktningen är att verka för ett formellt erkännande av icke-statliga organisationer på global nivå, både för att öka deras legitimitet och skapa rimliga förväntningar vad gäller deras roller och kapacitet.

Between Power and Irrelevance är en informativ och välskriven bok som lämpar sig för en bredare publik. Den är i mångt och mycket fri från akademisk jargong och invecklade teoretiska resonemang, vilket gör den lätt att följa med i utan att nödvändigtvis vara bekant med ämnet. Framförallt de många illustrativa exemplen från olika organisationer och sammanhang är effektiva i det avseendet. Boken ger därtill en bra bild av hur den transnationella icke-statliga sektorn har utvecklats över tid och hur organisationerna däri faktiskt fungerar. Med tanke på det stora fokuset på transnationella icke-statliga organisationers utmaningar och möjligheter liksom Mitchell, Schmitz och Bruno-van Vijfeijkens många konkreta åtgärdsförslag är *Between Power and Irrelevance* troligtvis särskilt intressant för personer som på något sätt är verksamma inom sektorn.

Det som i ett akademiskt sammanhang gör boken särskilt intressant är dess unika perspektiv. Till att börja med är boken, som redan nämnts, baserad på en integrerad ansats till forskning, undervisning och rådgivning. Forskarna har över lång tid haft tillgång till och utbytt erfarenheter och kunskap med ledande personer inom transnationella icke-statliga organisationer vilket har skapat en särskild förståelse för aktörernas verklighet. Denna kunskap förmedlas i sin tur till läsarna på ett tankeväckande sätt. Det nära samspelet mellan forskning och praktik som boken bygger på illustreras kanske tydligast av att dess efterord är skrivet av Barney Tallack, en praktiker med lång bakgrund inom transnationella icke-statliga organisationer såsom Oxfam International och Fairtrade Foundation. Därtill har Mitchell, Schmitz och Bruno-van Vijfeijken en ovanlig framåtriktad blick på aktörers karaktär och förändringar. Utifrån vad som sker och diskuteras idag, inte minst bland de transnationella icke-statliga organisationerna själva, analyserar författarna potentiella skeenden och möjliga utvecklingar. Detta är ett ambitiöst företag med direkt samhällsrelevans men som också har potential att bidra till större frågor om aktörers förhållningssätt till förändring.

Sammantaget utgör *Between Power and Irrelevance* ett rikt bidrag till förståelsen av icke-statliga organisationers varande och verkande. Bokens främsta

styrka ligger i dess tillgänglighet och unika perspektiv, och det är alltigenom med trovärdighet som författarna argumenterar för sin sak. Det finns dock brister i vissa resonemang och en del frågor som lämnas därhän, särskilt vad gäller transnationella icke-statliga organisationers drivkrafter.

I boken behandlas många aspekter av transnationella icke-statliga organisationer och deras situation. Arbetets bredd är överlag förtjänstfull, men ibland tycks det ha skett på bekostnad av djupet i och stödet för vissa argument och konstateranden. Utan att ingående styrka påståendet hävdar Mitchell, Schmitz och Bruno-van Vijfeijken till exempel att transnationella icke-statliga organisationer har anammat en retorik om strategisk filantropi och hållbar utveckling, med betoning på grundorsakerna till sociala problem, och att detta har följts av nya typer av strategier och prioriteringar. De presenterar en rad intressanta exempel på aktörers ageranden i frågan, men i avsaknad av större systematik blir beläggen närmast anekdotiska. Detta påstående är särskilt anmärkningsvärt i och med att internationell forskning om civilsamhälles organisationer snarare pekar i motsatt riktning vad gäller icke-statliga organisationers generella inriktning.

Vidare upplevs vissa av författarnas resonemang som aningen svepande. Bland annat antaganden om den enorma potential som transnationella icke-statliga organisationer besitter, både politiskt och i fält, och analyser om förhållandet mellan transnationella icke-statliga organisationer i det författarna beskriver som det globala nord respektive det globala syd är ganska ytliga och onyanserade. Saker tas där för givet och betydande aspekter, såsom skillnader inom sektorn, diskuteras knappt. Med tanke på det omfattande material som ligger till grund för *Between Power and Irrelevance*, kunskap som har genererats över många år, finns säkert goda skäl för de argument som presenteras och slutsatser som dras. Men i flera fall hade dessa kunnat förtydligas.

Avslutningsvis tycks författarna undvika en central fråga, nämligen vad det är som egentligen driver transnationella icke-statliga organisationer. Frågan diskuteras inte uttryckligen men finns ändå alltid med någonstans i bakgrunden. Författarna hävdar till exempel att transnationella icke-statliga organisationers själ består av deras grundläggande visioner om en bättre framtid och att en del av det övergripande problemet, som främjas av sektorns institutionella och normativa struktur, är organisationernas ständiga strävan efter överlevnad. Därmed förhåller de sig till olika typer av drivkrafter, både inneboende kvaliteter som strukturer som påverkar deras karaktär, utan att diskutera hur de förhåller sig till varandra. Alla arbeten har sina begränsningar och det är såklart svårt, för att inte säga omöjligt, att i en bok på under 350 sidor adressera alla aspekter av transnationella icke-statliga organisationers natur. Frågan om organisationernas drivande krafter är emellertid så pass betydande för de förändringar författarna förespråkar att den hade kunnat få mer utrymme.

Icke-statliga organisationers förtjänster och tillkortakommanden har länge diskuterats inom forskningen. Mitchell, Schmitz och Bruno-van Vijfeijken gör

ett bra jobb med att sätta dessa i ett större perspektiv och lyfta blicken mot det som krävs av aktörer inom sektorn för att hantera vår tids komplexa sociala och politiska problem. Trots stora utmaningar finns en väg framåt för transnationella icke-statliga organisationer, den ser bara annorlunda ut än tidigare.